

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา 4 ด้าน ดังนี้

ด้านนักเรียน สภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านนักเรียนที่มีส่วนร่วมอันดับสุดท้ายคือ

1. ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีส่วนร่วมใน การเตรียมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มีคุณลักษณะพื้นฐานในการเรียนรู้ โดยให้รู้จักตั้งเป้าหมายชีวิต
2. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมใน การสนับสนุนให้นักเรียนทั่วไปยอมรับในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ในการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน
3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมใน การบอกผู้ปกครองเด็กปกติทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบุตรหลานให้เข้าใจความต้องการพิเศษของบุตรหลาน

ด้านสภาพแวดล้อม สภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านสภาพแวดล้อมที่มีส่วนร่วมอันดับสุดท้ายคือ

1. ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีส่วนร่วมใน การกำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
2. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมใน การเข้าร่วมคัดเลือกครู/บุคลากรที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการทำงานด้านการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ด้านกิจกรรมการเรียน สภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่มีส่วนร่วมอันดับสุดท้ายคือ

1. ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีส่วนร่วมใน การกำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
2. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมใน การตัดสินใจในเรื่องการส่งต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นสูงขึ้น หรือในสถานศึกษาอื่นต่อไป
3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมใน การประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้อันตรายของบุตรหลาน

ด้านเครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมด้านเครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีส่วนร่วมอันดับสุดท้ายคือ

1. ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีส่วนร่วมใน การจัดหาเทคโนโลยี สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไว้ใช้ดำรงชีวิตประจำวัน / ใช้เพื่อการเรียนรู้
2. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมใน การพัฒนาครูให้มีความรู้ / มีความพร้อมในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมใน การช่วยเหลือประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุน การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน

2. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ประกอบด้วยแนวทางมีส่วนร่วม ดังนี้

ด้านนักเรียน

1. ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาพิเศษ
2. ควรมีการวางแผนการดำเนินงานหรือควรจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาพิเศษ
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ

ด้านสภาพแวดล้อม

1. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม
 2. ควรมอบหมายให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีคุณวุฒิมีความรู้ด้านการจัดการศึกษาพิเศษได้เป็นอย่างดีเป็นผู้ปฏิบัติงาน
 3. ควรให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาพิเศษทุกคน ต้องเข้ารับการอบรมด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
 1. ควรจัดสัมมนาหรือจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ
 2. ควรให้อำนาจกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 3. ผู้บริหารควรต้องกำหนดแผน นโยบายและยุทธศาสตร์
 4. ควรมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชน
- ด้านเครื่องมือ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก คือ**
1. ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้
 2. รัฐ/เขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณในเรื่องของการจัดการศึกษาพิเศษมากขึ้น
 3. เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านนักเรียน

จากการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในลำดับสุดท้ายคือ

- 1) ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีส่วนร่วมในการเตรียมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มีคุณลักษณะพื้นฐานในการเรียนรู้ โดยให้รู้จักตั้งเป้าหมายชีวิต
- 2) คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้นักเรียนทั่วไปยอมรับในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ในการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน
- 3) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมในการบอกผู้ปกครองเด็กปกติทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบุตรหลานให้เข้าใจความต้องการพิเศษของบุตรหลาน
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ
 - 1) ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษไม่มีการวางแผนการปฏิบัติงานประจำปีไว้ จึงทำให้ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษไม่เห็นความสำคัญในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาพิเศษ

ทำให้ผลการดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บัญญัติ ทองสวัสดิ์ (2541) พบว่า ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปใช้ในระดับมาก ในขณะที่บุคลากรมีส่วนร่วมในการนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปใช้ในระดับปานกลาง และยังพบอีกว่า ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาพิเศษน้อย สอดคล้องกับ สุทธิวรรณ ยิ้มสมบุญ (2545) ที่พบว่าการดำเนินงานการศึกษาพิเศษ ด้านการจัดการเรียนร่วม ในระดับน้อยทุกรายการ เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆของบุคลากร โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับน้อย

2) คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้นักเรียนทั่วไปยอมรับในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านการจัดการศึกษาพิเศษ สอดคล้องกับ สุทธิวรรณ ยิ้มสมบุญ (2545) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วม พบว่า การดำเนินงานการศึกษาพิเศษในด้านการจัดการเรียนไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษ

3) ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีส่วนร่วมในการบอกผู้ปกครองเด็กปกติทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับบุตรหลานให้เข้าใจความต้องการพิเศษของบุตรหลาน สอดคล้องกับ บุษบา ดาไว (2549) พบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมด้านนักเรียน ได้แก่ การจัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กทั่วไปเข้าใจและยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และสอดคล้องกับ สดศรี สุทธการ (2545) พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนร่วมคือ ผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาเป็นหน้าที่ของครูเท่านั้น

จากสภาพการมีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องคือ

1. ควรให้มีการพัฒนาบุคลากรโดยจัดอบรมให้ความรู้หรือให้ศึกษาด้วยตนเองในเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษ การอบรมสัมมนาจะทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ทำให้บุคลากรรู้ถึงบทบาทหน้าที่ที่ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ สมพร หวานเสร็จ (2543) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ก่อนเริ่มโครงการการเรียนร่วมที่โรงเรียนใดๆ ควรจัดอบรมครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องของทุกระดับ นอกจากนี้ วิรัตน์ วิทยานุวัฒน์ (2545) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษรูปแบบการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถด้านการสอนของครู ควรจัดหาเอกสารให้แก่ครูได้ศึกษา มีการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้าง

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแก่ครู และชอัม อินทร์น้อย (2546) ได้ทดลองใช้ชุดฝึกอบรม การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล(IEP) โดยใช้ชีวิตทัศน์พบว่า ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสูงขึ้น

2. ควรมีการวางแผนการดำเนินงานหรือจัดทำแผนประจำปีด้านการศึกษาพิเศษ โดยมีการประชุม จัดตั้งคณะดำเนินงานและการจัดทำแผนประจำปีเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและตรวจสอบได้ สอดคล้องกับ สมศักดิ์ โสรวร (2543) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนร่วมว่า ควรมีการวางแผนร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างชัดเจน

3. ควรมีการประชุมสัมพันธให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ เพราะการประชุมสัมพันธ เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้เบื้องต้นและรับบทบาทหน้าที่ ที่ตนเองต้องเข้าร่วมรับผิดชอบ สอดคล้องกับ วิลาวัลย์ วงศ์คุณาโรจน์ (2545) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติ ควรมีการประชุมสัมพันธให้ครู ผู้ปกครองเด็กพิเศษและเด็กปกติให้เข้าใจและยอมรับการจัดการเรียนร่วมให้มากขึ้น

2. ด้านสภาพแวดล้อม

จากการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในลำดับสุดท้ายคือ

1. ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

2. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมคัดเลือกครู/บุคลากรที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการทำงานด้านการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1. โรงเรียนไม่ได้มีการกำหนด/วางแผนการดำเนินงานการจัดการศึกษาพิเศษไว้ สอดคล้องกับ ทนันทชัย อินทนนชัย (2542) พบว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ ด้านการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีการจัดบริการด้านสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2. คณะกรรมการสถานศึกษาไม่รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง / โรงเรียนให้รับบทบาทหน้าที่น้อยเกินไป บางครั้งผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมน้อย

และคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาคงมีความรู้ไม่พอที่จะจัดการศึกษาพิเศษได้ ซึ่งผู้บริหารอาจเข้าใจผิด เพราะบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องด้านอื่น ๆ อาจจะเกี่ยวข้องเพียงแค่รับรู้ สนับสนุนก็ได้ ทางโรงเรียนจึงให้บุคลากรอื่น ๆ รับผิดชอบหน้าที่ที่น้อยเกินไป สอดคล้องกับ สำราญ หาญประเสริฐ (2544) พบว่า ปัญหาสำคัญคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่รู้ว่าหน้าที่ที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

3. ผู้ปกครองนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ของตนเอง คิดว่าการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น สอดคล้องกับ สดศรี สุทธการ (2545) ได้ศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการจัดการเรียนร่วม พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่าการให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาเป็นหน้าที่ของครูเท่านั้น

จากสภาพการมีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านสภาพแวดล้อมคือ

1. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการได้เข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้ต้องมีการปฏิบัติงานร่วมกัน เมื่อได้ปฏิบัติงานก็แสดงว่าต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบงานนั้นๆ และเมื่อได้รับผิดชอบก็จะเกิดความผูกพัน ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดทางด้านจิตใจที่จะต้องตกลงใจในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ สมฤทธิ์ กาเพ็ง (2545) ได้ให้แนวคิดว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องหากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

2. ความมอบหมายงานให้ผู้ที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษาพิเศษมาทำงานร่วมกับโรงเรียน เพราะการจัดการศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล/เฉพาะทาง ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์โดยตรงเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ ผดุง อารยะวิญญู (2542) กล่าวว่า ในโรงเรียนเรียนร่วมควรมีครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีวุฒิทางการศึกษาพิเศษหรือได้รับการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ

3. ควรให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมเพื่อให้รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับสำราญ หาญประเสริฐ (2544) กล่าวว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่รู้ว่าหน้าที่ที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมนั้น จะเห็นได้ว่าต้องมีหลายเรื่องที่สนับสนุนข้อดีของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนเพื่อเป็นการรับรู้ ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจและต้องร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องกับสมพร หวานเสร็จ (2543) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ก่อนเริ่มโครงการการเรียนร่วมที่โรงเรียนใดๆ ควรจัดอบรมครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องของทุกระดับ

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศุโขทัย เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในลำดับสุดท้ายคือ

1. ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมด้านทักษะการดำรงชีวิต/ด้านอาชีพให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
2. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องการส่งต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นสูงขึ้น หรือในสถานศึกษาอื่นต่อไป
3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมในการประเมินความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ของบุตรหลาน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1. สถานศึกษาให้ความรู้ความเข้าใจด้านหลักสูตรตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องรับทราบน้อยเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ ไสรวร (2543) พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนร่วมได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ด้านการจัดการศึกษา ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และสอดคล้องกับ สมนึก ภัทรรังสี (2552) พบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนเรียนร่วมคือ ปัญหาด้านการเรียนการสอนมากที่สุด และสอดคล้องกับ พูลศรีไม้ทอง (2543) พบว่า ปัญหาที่พบในการศึกษาการมีส่วนร่วมคือ โรงเรียนกับชุมชนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน และชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรในการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้

2. คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรการจัดการศึกษาพิเศษน้อย จึงไม่รับบทบาทหน้าที่ของตนเองและไม่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับ สาราญ หาญประเสริฐ (2544) พบว่า การให้ความเห็นชอบการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นคือ คณะกรรมการสถานศึกษาไม่รู้หน้าที่ที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

3. ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมแค่เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานและสนับสนุนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์เท่านั้น ชุมชนไม่กล้าเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น สอดคล้องกับสดศรี สุทธการ (2545) ได้ศึกษาการดำเนินงานและปัญหาการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนบ้านสบกอน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงกลาง จังหวัดน่าน พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่าการให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาเป็นหน้าที่ของครูเท่านั้น

จากสภาพการมีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านกิจกรรมการเรียนการสอนคือ

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้านการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ด้านการรับรู้บทบาทของตนเอง เมื่อผู้อบรมรู้ และเข้าใจถึงการจัดการศึกษาแล้ว รับบทบาทหน้าที่ตนเองแล้ว ก็เกิดความสำนึกที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ วิทยานุวัฒน์ (2545) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษรูปแบบการเรียนร่วม พบว่า ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนร่วม มีการนิเทศและติดตามผลอย่างต่อเนื่องมีระบบ และสอดคล้องกับ อมรรัตน์ ดั่งวงษ์ (2552) ได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงานทางวิชาการ โรงเรียนเรียนร่วมที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โรงเรียนควรจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษให้กับคณะครู

2. การให้อำนาจกับบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ พูลศรี ไม้ทอง (2543) พบว่าบทบาทของโรงเรียนในการเสริมสร้างความร่วมมือของชุมชนนั้น โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ สัมฤทธิ์ กาเพ็ง (2545) ได้ให้แนวคิดว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องหากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

3. ควรมีการกำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ พูลศรี ไม้ทอง (2543) ได้เสนอแนะว่า ชุมชนควรมีบทบาทในการเป็นผู้ให้ข้อมูล แนวคิด และ/หรือข้อเสนอแนะ กำหนดทิศทางเป้าหมาย บทบาทในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้สมศักดิ์ ไสรวร (2543) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้ให้ข้อเสนอแนะการเรียนร่วมของเด็กปกติกับเด็กพิเศษว่า ควรมีการวางแผนร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติร่วมกันอย่างชัดเจน

4. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้รับรู้และร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ โรงเรียนก็รู้ความต้องการของชุมชน ชุมชนได้รับประโยชน์ก็อาจจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มใจ ทำให้การดำเนินการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เอกราช ฉัตรใจคำ (2542) ให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข อันเกิดจากการดำเนินงานของอนุกรรมการที่ปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือด้านการขาดแคลนบุคลากรครูแก่ทางโรงเรียน โดยส่งเสริมให้ใช้แหล่งเรียนรู้และวัสดุท้องถิ่นมาประกอบการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับ พูลศรี ไม้ทอง (2543) เสนอแนะว่าชุมชนควรมีบทบาทในการเป็นผู้ให้ข้อมูล แนวคิด และ/หรือข้อเสนอแนะ และเป็นผู้กำหนดทิศทางหรือเป้าหมายของโรงเรียน ส่วนบทบาทของโรงเรียนในการเสริมสร้างความร่วมมือของชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนนั้น โรงเรียนควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม

4. ด้านเครื่องมือ

จากการศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในลำดับสุดท้ายคือ

1. ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษมีส่วนร่วมในการจัดหาเทคโนโลยี สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไว้ใช้ดำรงชีวิตประจำวัน/ใช้เพื่อการเรียนรู้

2. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาครูให้มีความรู้/มีความพร้อมในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1. โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดซื้อ หรือมีงบประมาณมีไม่เพียงพอ ทำให้ผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษไม่มีงบประมาณที่จะนำมาบริหารด้านการจัดซื้อจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร สอดคล้องกับ สดศรี สุทธการ (2545) กล่าวว่า ปัญหาการจัดการเรียนร่วมพบว่า งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนไม่พอเพียง ขาดครูผู้สอนการศึกษาพิเศษโดยตรง และสอดคล้องกับ สุวัธชัย สายแก้ว (2546) พบว่าปัญหาด้านสื่อมีไม่เพียงพอกับความต้องการของครู

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้านความต้องการพิเศษและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อาจเป็นเพราะโรงเรียนบอกกล่าวบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ทราบน้อยเกินไป สอดคล้องกับ สำราญ ชาญประเสริฐ (2544) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานไม่รู้หน้าที่ที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา และ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการคัดเลือกคนเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ยังไม่ได้คนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาและมีการประชุมเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยมาก

3. ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไม่มีเวลาว่างในการให้ความร่วมมือ และ ผู้ปกครองนักเรียนคิดว่าการคัดเลือกบุคลากรต้องเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและครูเท่านั้น สอดคล้องกับ สดศรี สุทธการ (2545) พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่าการให้การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาเป็นหน้าที่ของครูเท่านั้นและแนวนโยบายของโรงเรียนไม่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ผู้ปกครองขาดการให้ความร่วมมือ สอดคล้องกับ สมพร หวานเสร็จ (2543) ที่กล่าวว่า ความต้องการความช่วยเหลือของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษคือ ต้องได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนด้วย

จากสภาพการมีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องคือ

1. การจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะได้รู้เข้าใจถึงความจำเป็นของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพราะถ้าบุคลากรไม่มีความรู้ก็ไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้ตรงกับความต้องการของเด็กแต่ละประเภท สอดคล้องกับ ชอัม อินทร์น้อย (2546) ได้ทดลองใช้ชุดฝึกอบรม การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้วีดิทัศน์สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษพบว่า ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสูงขึ้น และสอดคล้องกับ สมพร หวานเสร็จ (2543) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ก่อนเริ่มโครงการการเรียนรู้ร่วมที่โรงเรียนใดๆ ควรจัดอบรมครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องของทุกระดับ และสอดคล้องกับ อมรรัตน์ ด้วงทรัพย์ (2552) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ร่วมพบว่า โรงเรียนควรจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษให้กับคณะครู

2. รัฐ / เขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น สอดคล้องกับ วีระพงษ์ เทียมจันทร์ (2547) พบว่าแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษรูปแบบการจัดการเรียนรู้ร่วม ด้านสภาพแวดล้อม ต้องมีการจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านอาคารเรียน อาคารประกอบ และห้องเสริมวิชาการมีการปรับปรุงให้เอื้อต่อการจัดการเรียน การสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และสอดคล้องกับ อมรรัตน์ ด้วงทรัพย์ (2552) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานทางวิชาการ โรงเรียนเรียนร่วม พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูมีภาระงานมาก งบประมาณมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินการปรับปรุงอาคารและจัดซื้อสื่อการเรียนการ และโรงเรียนควรประสานงานกับหน่วยงานอื่น หรือจัดทำโครงการเพื่อของบประมาณเพิ่มจากหน่วยงานอื่นๆ และสอดคล้องกับ สมนึก ภัทรรังสี (2552) พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาดามมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม คือ ควรให้ความสำคัญกับเรื่องต่อไปนี้ การประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างจริงจัง การส่งเสริมด้านขวัญและกำลังใจซึ่งกันและกัน การจัดให้มี บุคลากรด้านการศึกษาพิเศษโดยตรง การสนับสนุนงบประมาณด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็นอย่างเพียงพอและเหมาะสม และสอดคล้องกับ สดศรี สุทธการ (2545) ได้ศึกษาการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ร่วมพบว่า งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนไม่พอเพียง หน่วยงานต้นสังกัดต้องใช้งบบริหารงานโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การสนับสนุนในด้านงบประมาณในด้านสื่อ อุปกรณ์ ตลอดจนหาแนวทางในการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้เกิดประสิทธิภาพ

3. เปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วม เพราะการเปิดโอกาสเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องภูมิใจที่ความคิดเห็นของตนจะถูกนำไปเป็นทางเลือกทางหนึ่ง และการใช้ค่านิยมของบุคคลซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจ เมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกระทำการสิ่งใดแล้วบรรลุผล จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยตนเองด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับ สดศรี สุทธการ (2545) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานต้นสังกัดใช้การบริหารงานโดยยึดโรงเรียนเป็นฐานด้วยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การสนับสนุนในด้านงบประมาณในด้านสื่อ อุปกรณ์ ตลอดจนส่งเสริมด้านขวัญและกำลังใจและหาแนวทางในการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้เกิดประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ สมพร หวานเสร็จ (2543) กล่าวว่าความต้องการความช่วยเหลือจากผู้ปกครองพบว่า ควรจัดงบประมาณให้แก่โรงเรียนในโครงการอย่างเพียงพอและต่อเนื่องทุกปี ควรเร่งรัดให้ขวัญและกำลังใจครูผู้สอนเด็กเรียนร่วม และต้องได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน และสอดคล้องกับ สมศักดิ์ โสรวร (2543) ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนร่วมว่า รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อวัสดุที่จำเป็นต่อโรงเรียน และสอดคล้องกับ สมนึก ภัทรรังสี ได้ให้แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม พบว่า ควรให้ความสำคัญในเรื่อง การประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างจริงจัง การสนับสนุนงบประมาณด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็นอย่างเพียงพอและเหมาะสม

สรุปแนวทางที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดในทุกๆด้าน ที่สามารถนำแนวทางที่ได้ไปพิจารณาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการให้บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมมากขึ้น ดังนี้

1. ควรมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย นโยบาย แผนกลยุทธ์ต่าง ๆ เป็นแผนประจำปี ให้ชัดเจน
2. เปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. มอบหมายงานให้ผู้ที่มีความรู้ทางการศึกษาพิเศษได้เข้ามามีส่วนร่วม
4. ควรให้อำนาจกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับผิดชอบงานที่ได้รับตามบทบาทหน้าที่
5. ควรสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชน
6. มีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ
7. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในการเข้ารับการอบรม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
8. รัฐ / เขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษาพิเศษให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป ดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลการวิจัยที่ได้ผลดี ผู้วิจัยควรประสานงานกับผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานโดยตรง และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลที่ครบถ้วนและตรงต่อความเป็นจริง

2. ควรมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสังเกตจากสภาพจริงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือสังเกตการปฏิบัติงานของครูการศึกษาพิเศษหรือครูพี่เลี้ยง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยยืนยันข้อมูลที่ได้ในเชิงปริมาณ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเจาะลึกเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน เช่น ด้านนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดและทำให้การจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วมมีประสิทธิภาพมากขึ้น